

glasbe

slovenske kulturne akcije

L. XII 12, 13 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 27. VI. 1965

OB PRVI PLOŠČI SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

GERŽINIČEVE SKLADBE V IZVEDBI KVARTETA FINK

A. G.

Na prvem julijskem večeru bo več stvari: Predvajanje originalnih skladb (4 samospevi in 2 kvarteta) in priredb narodnih pesmi; zgodovinsko-teoretična pripomba o samospěvu (Lied)); razgovor o predvajanih skladbah.

Kljub mnogim in starim predhodnikom je samospěv tvorba romantike — Avstrijca Franza Schuberta. Za njim se mu je posvečala večina komponistov. Močan odnev je našel pri Slovanih — nasploh nenaklonjenih „čisti“ glasbi; bavili so se z njim zanimivi ustvarjanci (pri Rusih od Glinke preko Petrice, med katerimi je Musorgski dosegel izredne globine, do novih romantikov; pri Čehih, Dvoržak, Poljakih in Ukrajincih, pri Hrvatih in Srbih). Pri nas je prinesla samospěve čitalniška doba (Vilhar, Flajšman, Mašek, Hajdrih). Prenovitev je prišla tudi za to zvrst z Novimi akordi. Na splošno je zmagalo že v romantiki spočeto pregnetanje besedila in napeva; spopolnila se je klavirska spremljava. Adamič in Pavčič sta še vedno skušala ujeti ljudski ton; modernejše težnje so vodile Kreka, Mirka in Deva. Poglobili so samospěv Savin, Ravnik in Kogoj, največjega mojstra pa je dobil v Lajovcu. Po prvi svet. vojni so na tem področju ustvarjali skoro vsi skladatelji, od Škerjanca, ki je šel za Lajovcem v bogatenju in prefinjenosti harmonskih učinkov, preko atonalista Osterca in komponistov njegove in naslednje generacije (Bravničar, Švara, Lipovšek, Šivic, Cvetko, Hrovatina) do najnovejših.

Samospěvi na prvi plošči S.K.A. se tej tradiciji ne izogibajo. Navdih črpajo iz razpoloženja v besedilu. Glas (trikrat bariton, enkrat sopran) izhaja iz verzne povezanosti in ritmike, a ne tako, da bi ga tekst vezal v deklamacijo, marveč ga večkrat požene v čustveno prepojeno melodijo. Pri rasti kompozicije se melodični motivi in spremljava medsebojno oplajata.

Avtor bo ob predvajanju skladb pokazal na proces nastanka in na nekatere značilnosti v stilu in tehniki, predvsem pa bo na razpolago za razgovor o teh in drugih vprašanjih.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA GLASBENI ODESK

Četrti kulturni večer bo v soboto dne 3. julija 1965 ob 19. uri v dvorani Bullrich, Sarandí, 41.

SPORED:

OB PRVI PLOŠČI SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Prof. Alojzij Geržinič
bo vodil in komentiral izvajanje

Nujno prosimo točnosti!

Na srečanju z zastopniki argentinskega in tujega tiska ob priliki dvajsetletnice našega zdomstva smo Slovenci pokazali, kaj imamo in kaj nas najbolj označuje. Drugi narodi bi mogoče razvrstili vse kaj drugega, pokazali bi diplome športnih prvakov ali pa se predstavili z iznajdbami na znanstvenem in tehničnem polju. Nam je bilo dano, da smo svet presenetili s stvaritvami duha: na štirih velikih mizah je bilo okrog 100 knjižnih publikacij, poleg periodičnega tiska in knjig verske ter dunopastirske vsebine. Pred kratkim je v Ljubljani slavila stoletnico čestitljiva knjižna ustanova Slovenska Matica; objavili so bibliografijo izdanih del in v sto letih niso presegli številko tri sto, to se pravi povprečno tri na leto. Zdomstvo se že samo v Argentini more ponašati z mnogo večjo številko, ko je bilo povprečje pri SKA pet knjig na leto v desetih letih obstoja. SM je vsa leta dobivala razna volila, in meceni so vzdrževali posebne zbirke (Knezova knjižnica). V emigraciji nimamo bogatij, še manj pa uradnih ustanov, ki bi naše ustvarjalno delo podpirale tako, kakor se to danes dogaja doma in tudi sicer v vseh kulturnih državah. Naša „duhovna republika“, je pokazala, kaj zmore.

Po dvajsetih letih pa moramo računati na dvoje: ne smemo popustiti, ne smemo klekniti niti za ped pri stremljenju strmeti vedno navzgor in ne smemo se strahiti žrtev, ki bodo poslej večje zaradi razmer, ki so danes iz dneva v dan bolj različne od dosedanjih. Če je prvi pogoj predvsem vprašanje naše nadaljnje duhovne rasti, pa je drugo poglavje prežeto s problemi stvarnosti in celo krute realnosti. Pri določanju cen našim publikacijam bomo morali vpoštevatı okolnosti in te nam bodo narekovale neizogibne ukrepe. Cene knjig in revij se bodo morale prilagoditi položaju na tukajšnjem trgu. Če danes primerjamo knjige v drugih jezikih z našimi, so tuje knjige vsaj trikrat dražje. Vemo, da nas boste razumeli!

I Z Š L O

MILAN KOMAR

P O T I Z M R T V I L A

CENA (v Argentini): 250 pesov

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA

CONCESION 6228
R. P. I. 847847

NOVI LETNIK SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

— Tržaški slovenski pisatelji so imeli v dvorani slovenske filharmonije v Ljubljani literarni večer, na katerem so brali iz svojih del Andrej Budal, Boris Pahor, Alojz Rebula, Milan Lipovec, Josip Tavčar, Filibert Benedetič in Marko Kravos. Med posameznimi nastopi je bilo izvajanih nekaj kratkih skladb Pavleta Merkuja. Ljubljanska kritika je med drugim ugotovila, da „so se nam slovenski tržaški pisarji predstavili kot narodnostno, občečloveško in še posebej družbeno prizadeti besedni oblikovalci, od katerih smemo upravičeno pričakovati, da bodo tudi v prihodnje bogatili našo književnost s svojih stališč in svojega življenjskega okolja.“

— Tik pred oljno nedeljo je izšla v Ljubljani v 1800 izvodih knjiga „Veliki teden“. Knjigo bodo duhovniki rabili pri opravljenih velikega tedna. Jezik je lep, pravi kritika, le škoda, da se je mudilo in je zato mnogo pomot. Knjiga ima tudi celoten red maše s kanonom. Prav tako pripravljajo v Ljubljani tretjo izdajo Turnškovega misala, vendar bo naklada omejena, ker oblasti niso dale dovoljenja za potrebno količino papirja. V Ljubljani so tudi izdali liste za duhovnikovo petje pri slovesni maši. Seveda bo le zasilna izdaja, ker druga ni mogoča, to se pravi razmnoženina.

— Založba Seuil je izdala nov zvezek, del Teilharda de Chardina, ki nosi naslov „Science et Christ“ in ga je uredil p. Wildiers. Knjiga zajema članke, eseje in glose, ki jih je Th. d. C. napisal od leta 1920-1955. Tokrat je gradivo posvečeno predvsem verskim problemom. Avtor se naslanja v glavnem na ugotovitve, da „človek še ni do konca ustvarjen, njegova pot v naravi še ni končana“. „Nikakor ne morem pristati na misel, da se bo vesolje zrušilo“, kajti „prihajamo pred vesolje, ki se osvobaja, ker je brez meja.“ Pri tem razvoju pa je Kristus gibal vsega in „zato bo mistika dosegla skrajne meje“. Kritiki navajajo, da se tudi v teh spisih vidi, kako se je avtor trudil razbiti nasprotje med „vero v Boga in „vero v svet“, ko se je trudil pokristjaniti svet do zadnjih odtenkov.

— Hamburška založba Taldec je začela izdajati predavanja vidnih osebnosti na gramofonskih ploščah. Kot prva plošča je izšlo predavanje Maxa Reinhardt, iz leta 1930, ko je po radiu govoril o „Sodobnem igravcu“. Sicer je esej potem izšel v knjižni obliki, vendar je plošča naletela na zelo ugoden sprejem, ker ljubitelji umetnosti žele svoje avtorje tudi „slišati“.

S knjigo esejev Milana Komarja Pot iz mrtvila, smo zaključili VIII. letnik naših knjižnih izdaj. Kakor vidite, se naši stvarni letniki ne ujemajo s sončnimi leti, kar je razumljivo spričo težav zbiranja gradiva in tiskarskih okoliščin. Toda za letnik IX., ki ga danes napovedujemo, imamo že gradivo zbrano, tako da bomo skušali izdati vse publikacije v krajših časovnih razmakih kakor sicer.

Naš letošnji knjižni program je naslednji:

1. **IVAN HRIBOVSEK: PESMI.** Uredil Tine Debeljak. Je to izbor pesmi v l. 1945 pobitega domobranca, visokošolca dunajske univerze Ivana Hribovskega iz Radovljice, klasično izobraženega humanista, bivšega učenca škofovih zavodov, ter že sotrudnika Dejanja, katerega pesniška zapuščina, ki je prišla v evidenco lani, kaže njegovo veliko umetniško nadarjenost. Z izdajo te druge pesniške zbirke iz zapuščine naših domobranskih pesnikov (prva je bila ponatis Balantičevih Pesmi), se hoče S.K.A. pridružiti spominu 20-letnice vetrinjske tragedije, ki je zajela tudi tega mladega gorenjskega domobranca, katerega ime se bo odslej imenovalo skupno z Balantičevim. Knjigo bi izdali že za junijske proslave, toda njegov prijatelj iz Avstralije je nam sporočil, da je ohranjena še ena beležnica njegovih pesmi iz l. 1939. Čakamo samo še nanjo, da lahko pripravimo lepši izbor.

2. **KAREL MAUSER: LJUDJE POD BIČEM** (III. del). Roman. Ta tretji del bo po obsegu enak prvemu (okrog 400 strani) ter opisuje predvsem partizanska sodišča ter prisilna taborišča za kaznjence v Teharjih in Kočevskem Rogu, na terenu torej, ki neprestano budi reminiscence na vračanja vetrinjecev in njihovo usodo. Silva, ki je bila koncem druge knjige aretirana zaradi Črnih bukev, zdaj doživlja ljubljanske zapore in gleda obešanje na dvorišču sodne palače, potem pa pride prisilno delo na deželi, kjer je preživela dve leti. Med tem časom, ko jo spremljamo na „delu“, pa se razvija usoda Žalarjeva na Gorenjskem. Ta pride v nasprotje s svojo vestjo, ko bi moral v šoli učiti stvari, v katere ne veruje več. Zato odpove službo in postane hlapec na vasi, toda izpostavljen zasledovanjem Ozne in oblastnikov. Med temi pa se je dobro plasiral ravnatelj Bregar, tip iz Djilasovega „novega razreda“. Ob njem zaživi Nataša vendarle „proletarsko — aristokratsko“ življenje, ki si ga je tako želela ter si lahko privoščiti tudi služkinjo, katero dobi v osebi bivše redovnice, bolniške sestre. Ta zavzema zdaj mesto Silve pri njej, ki jo poleg nervozne razdrapanosti muči še rak. Služkinja pride tako v „svoj element“ strežnice in njen vpliv na bolnico je z duhovnega vidika odrešujoč, zlasti v smrti. Seveda dobi Bregar medtem drugo ljubico, ki pa postane zanj usodna: ne podleže njegovi osvajačnosti, pač pa mu je — od Ozne poslana špijonka, ki odkrije njegove trgovske malverzacije, kar ga pelje v smrt. Ob vseh teh stranskih dogodkih pa raste žrtev Silve in Žalarja v ljubezen, ki hoče združenja in — svobode. In to najdeta samo s pobegom iz domovine v emigracijo. Tako se dovrši ta „ljubezenska“ povest iz medvojnih in prvih povojnih let v Sloveniji, ter se obenem — odpre na novo med nami. Ali jo bo Mauser znal izkoristiti za naprej?

3. **BIBLIOGRAFIJA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE** (1955 — 1965). Zbral in sestavil tajnik *Marjan Marolt*.

Za dvajsetletnico slovenske emigracije bo treba zbrati vsekakor celo bibliografijo naših tiskov in pregled najpomembnejših revijnih in časopisnih člankov, da se pokaže domovini, da je naša emigracija tudi kulturno ustvarjalna in pomembna. Tako bibliografijo sestavlja že več let g. Zdravko Novak v U.S.A. Kot donesek k takemu celotnemu pregledu tiskanega gradiva, pa je tajnik S.K.A. sestavil bibliografijo tiska SKA za prvo desetletje 1955-65. Ogledalo našega dela, ki bo obsegalo knjižne izdaje, pa tudi seznam razprav in člankov iz Vrednot, Meddobja, Glasa ter pregled naših kulturnih večerov. Brošura bo izšla kot izredno izdanje v omejenem številu, toda našim naročnikom jo bomo priložili kot naš dar.

4. **REVIJA MEDDOBJE**, šest števil v treh zvezkih. Ta revija kaže pravo pomembnost SKA in duhovno ustvarjalno zmogljivost naših sotrudnikov v vseh kontinentov. Ima že svojo ustaljeno mesto, pomen in ceno v slovenski revijalni zgodovini, kar je vsakemu poznano, zato je ni treba priporočati še posebej. Uredniki *Zorko Simčič, Ruda Jurčec in Rafko Vodeb*.

5. **GLAS**, informacijsko glasilo SKA, ki poroča o življenju akcije, o delu njenih ustvarjalnih članov, pa tudi o kulturnih problemih med nami v tujini, pa onimi v domovini ter o duhovni razgibanosti širnega kulturnega sveta sploh. Izhaja štirinajstdnevno ter želi biti glavna vez med založbo in naročniki, pa tudi nenaročniki, med katere širi poznanje svojega delovanja in jih vabi k naročbi. Pošiljamo ga *brezplačno*, kar zmoremo le, ker se od časa do časa kdo naših dobrotnikov spomni na naš sklad, za kar smo slednjemu hvaležni. — Urejuje ga *Ruda Jurčec*.

Tak je na naš program za bodoči letnik, katerega bomo začeli z novo številko Meddobja. Cene bomo kmalu objavili.

POSTANI NAROČNIK SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE!
ZALOŽBA SKA

Vodilni angleški kritik *Cristopher Hill* je pri založbi Oxford izdal knjigo: *Intellectual Origins of the English Revolution*. Posvečena je analizi idejnih dogodkov med revolucijo 1640-1660. Za lažje razumevanje podaja v uvodu pregled razvoja angleške filozofije in literature za šest desetletij poprej. Glavna poglavja so posvečena razglabljanju o vplivu puritanizma na začetek parlamentarizma in o poskusih izzvati dogmatično reakcijo v okviru katolicizma in se je nanj hotela nasloniti dinastija v borbi proti meščanstvu. Knjigo označujejo kot „*Ideengeschichte*“, kakor so jo začeli uvajati nemški pisci.

Alan Clark je pri Hutchinsonu izdal knjigo: *Barbarossa*. Naslov zajema Hitlerjev načrt za napad na Rusijo v juniju 1941. Prvi del razlaga nemško strategijo na ruskih bojiščih in prihaja do zaključka, da se nemški generali niso izkazali, kajti nikdar jim ni bil protor tako odprt, kakor v ruski brezmejnosti. Neučinkovitost nemških koncepcij je treba najbrž iskati v tih opoziciji generalov proti Hitlerjevi strateški „vsevednosti“: sledile so poteze zagrenjenosti, obupa in sadizma, ko so se podrejeni znali nad jetniki in prebivavstvom. Toda spet je treba priznati, da ruske vojske ni rešila ogromna planjava ruskih step, ampak so se nemški tanki ustavili šele pred zidovi ruskih mest: Leningrad, Moskva, Stalingrad. Clark tudi trdi, da so Rusi bili sredi 1944, to je po zavezniški invaziji v Evropo skozi Normandijo, dovolj oboroženi in pripravljeni za hitrejši prodor proti zapadu, a so se vedoma zadrževali pred Poljsko, ker se je Stalin hotel najprej na politični poti pripraviti za vdor v Podonavje in na Balkan. Po prvih političnih uspehih na konferenci v Teheranu decembra 1943 je Stalin oprezal na ugodni trenutek za drugo politično zmago, ko je v februarju 1945 prejel v Jalti več kot pa bi mu moglo nuditi rusko prodiranje. Največji ruski vojaški genij pa je bil maršal Zukov, dočim je mnogo spretnosti pokazal Hitler, ko je izvedel sunek do Moskve v oktobru 1941. Zelo ostro obsoja avtor Stalinov cinizem, ko ruska

vojska 1944 ni marala pomagati upornikom v Varšavi in je mirno gledala, da so jih SS zadušili.

Socialni zgodovinar Roger Morgan je izdal knjigo „*The German Social Democrats and the First International*“. Avtor primerja Marxa z nemškimi socialističnimi ideologi marksizma po letu 1880. Nemški marksizem je bil tedaj bolj pod vplivom Lasalla kot pa Marxa ali Engelsa, med množico pa je imel največ odziva Liebknecht, ki pa je videl največjo nevarnost v Bismarckovem prusovstvu ter je zavračal prednost razrednega boja pred bojem za splošno demokratizacijo množic in nemškega političnega življenja. Nemški socializem se je izkristaliziral šele na zborovanju v Eisennachu.

Lawrence Stone je vzburkal angleško historiografijo s knjigo „*The Crisis of the Aristocracy*“. Knjiga ni analiza zgodovinskega razvoja, pač pa skupek monografij o zajemu plemstva v val, ki se je dvigal in padal v borbi za mesto v politiki, gospodarstvu in družbi. Zelo podrobna je preiskava o vplivu gospodarskih kriz na propad ali rast plemstva. V letih med 1540 - 1640 sta se plemstvo in meščanstvo vzporedno dvigala, ker sta se otesnala premoči vojaških krogov. Moč plemstva se je pozneje uveljavljala s svojo izolacijo, dejansko pa je pod nogami že tlela huda borba med raznimi tokovi, ki so skušali ujeti gibanje kapitala in premikanje denarja. Dvoboj med meščanstvom in plemstvom še danes ni končan.

Londonski trg šele sedaj temeljito spoznava pisatelja dekadentnega Dunaja — Roberta Musila, ki je mogel na svetovni trg šele po izginotju nacizma. Edithne Wilkins in Ernst Kaiser sta izdala zbirko Musilovih novel pod naslovom: *Tonka in druge zgodbe*. Londonski kritiki ugotavljajo, da bo zbirka razburila londonske literarne kroge, ker bodo ugotovili, da so pri obravnavanju nekaterih plasti človeške duševnosti „v pleničkah“, zlasti mladi pisateljski rod bo spoznal, da sta bila Musil in Kafka že daleč pred njimi.

— Med najuglednejše časopise v Evropi je šteti milanski „*Corriere della sera*“. Pri listu sodelujejo periodično najuglednejši italijanski pisatelji in znanstveniki. Enzo Bettiza spada med najvidnejše sodelavce te vrste. Letos je obiskal Ljubljano in je prvi članek o naši prestolnici zavzemal nad šest kolon. Zelo ostro je opozoval razmere in slišal tudi komentarje o nevarnostih za slovenstvo. Njegove ugotovitve presegajo vsa poročila o vdoru v Slovenijo z juga (baje je bila v Sloveniji le peščica prišlekov), ko piše: „Razlika med Slovenijo in ostalimi republikami je presenetljivo podobna razmerju med Italijo in Švico. Prav v teh razlikah se odražajo najgloblja nasprotstva, ki preprečujejo jugoslovanskim narodom, da bi se zlili v homogen mozaik. Nastal je prepad, ki loči Jugoslavijo v dve kategoriji. Zgodovinsko razvodje med obema presenetljivo sovpada z nekdanjo mejo, ki je na Balkanu ločila avstroogrsko cesarstvo od turškega imperija... Gospodarsko in politično zapostavljanje ter izrabljanje napredka Slovenije... podžiga ljudsko mrznjo. *Slovinci niso priljubljeni v Jugoslaviji in se tega tudi zavedajo*. Marksistična ideologija tu ni bila tako močna, da bi zamorila slovensko narodno zavest, ki ni napadalna, ampak zaprta, izolacionistična, izrazito samoobrambna in značilna za majhni etnični živelj, ki ga obdajajo na vseh straneh različni narodi. Ta zavest se danes ne puha. V slovenskih meščanskih slojih, polnih starega patriotskega izolacionizma, se že govori o nevarnosti narodne smrti, ki danes grozi slovenskemu narodu zaradi priseljevanja z juga. Slovenci se branijo 200.000 bosanskih nekvalificiranih delavcev, ki prihajajo v Slovenijo s svojimi navadami in s svojo primitivno miselnosjo, s tem, da jih izolirajo v predmestne barake. Separatistične težnje Slovencev se večkrat mešajo z neko bolj splošno mrznjo do režima, v katerem vidijo zlasti najmlajši slovenski izobraženci izvor mnogega zla. Od tod vrenje okoli „*Perspektiv*“, o katerih Bettiza obljublja, da bo še govoril. Če je samo Bosancev nad 200.000, je verjetno tudi število onih iz Like, Srbije in Črne gore zelo veliko“, in bi mogli sklepati: vsak šesti prebivavec Slovenije je že z juga in ker so vse to sami odrasli, si moremo misliti, kako narašča peza srbske navzočnosti na vseh poljih. Vsak šesti prebivavec Slovenije ni več Slovenec.

— Mladinska založba v Ljubljani je izdala Bobre Janeza Jelenca. Celotno delo obsega tri knjige (I. knjiga Sam, II. Rod in III. Vrh).

— Vladimir Kavčič je pri Državni založbi izdal pred leti roman *Tja in nazaj*, kjer popisuje usodo Dimitrija, glavnega junaka, zlasti peripetije po revoluciji. Sedaj je izdal drugi del zgodbe pod naslovom *Od tu dalje*, vendar se more delo brati tudi kot samostojen roman. Kritika je delo ugodno sprejela in ga označuje kot glavni proizvod smeri, ki prizna-

va Kafko za učitelja. Toda pri tem je avtor šel predaleč, ko je preveč posnemal svojega vzornika in nekatera poglavja svojega dela naslonil na Kafkov Proces in tako rekoč kopiral nekatere prizore iz Procesa. Kavčičevo posnemanje Kafka zelo moti tudi bravec, ki o praškem avtorju ne vedo mnogo ali nič, ker se preveč vidi, kako trpi notranja struktura novega Kavčičevega dela.

SPOMINSKO SLAVJE

— **PRICEVANJE PRED SVETOM.** Dne 18. junija je bila v Buenos Airesu krstna izvedba odrske balade „Yo fui condenado“, ki sta jo sestavila *Nikolaj Jeločnik* in *dr. Branko Rozman*. Je to prva odrska obdelava naših „let strahote“ 1941-1945. Zanimiva misel je bila, da sta avtorja za poglavitno zborovsko besedilo porabila Župančičeve verze iz raznih dob, za komunistične partizane zlasti iz pesnikove zadnje zbirke *Zimzelen* pod snegom.

Balada se iz prikaza spominske svečanosti za padle žrtve trojnega nasilja razvije, potem ko iz občinstva stopi na oder iz groba vstali Pričevavec, v pesniški prikaz resničnosti. Ta prikaz je, kot je ugotovil že Aristotel, bolj resničen od zgodovinskega, ker pač prodira v skrite vzmeti dogajanja. Pričevavčeva kronika in meditacije se menjavajo z izpovedmi zbora, z dialogom med solistom in zborom, (ki sta oba predstavnik slovenskega naroda) in z dialogom med tem in zborom rdečih volkov. Režiser Jeločnik je spet mojstrsko deloma ojačil, deloma stiliziral glasbene sestavine vezane besede, dajal posameznim prizorom razpoloženske barve, stopnjeval ali gнал v spopade premikanje odrskega organizma. Močno se je posluševal zunanjih učinkov, vendar se zdi, da včasih na škodo poglobitve. Nekateri vidni in zvočni efekti bi več dosegli, če bi jih zgolj nakazal. Pač pa bi radi razločneje slišali Geržiničovo glasbo; namesto da bi te krajše klavirske kompozicije bile uvertura v odrske slike, so zdaj, ko je režiser vse dejanje stisnil, včasih le zvočne kulise ali spremljava govornjeni besedi. Odrsko podobo so po režiserjevi zamisli sooblikovali še folklorna skupina pod vodstvom gđc. B. Mačkove, Pavšerjev mladinski orkester in vrsta ljudi, ki so brezhibno poganjali tehnična sredstva.

Predstava je bila to pot namenjena predvsem tujcem, zato je Pričevavec, (ki ga je Frido Beznik sijajno oživil z energijo, gibkostjo, eleganco in široko skalo izraznih možnosti) govoril v španščini. Lepo število uglednih Argentinec je tako dobilo vpogled v osrčje naše usode; začutili so uničevalno silo organiziranega zla, ki tudi in zlasti še po zmagi nad nacizmom in fašizmom ograža vrednote, za katere in iz katerih živi človeštvo. Gostje so strmeli nad izvrstno pripravljenim odrskim delom, ki ga je s tolikimi ekspresivnimi sredstvi v popolni skladnosti izvedlo v treh jezikih nad 150 mladih ljudi.

Večer se je razvijal v nabito polni dvorani (pred najmanj 1500 gledavci) na ulici Río Bamba in je dosegel razpoloženje in navdušenje, kot ga najbrž še ni nobena slovenska prireditelj v zdomstvu. Uvodni govor Božidarja Finka — ne mogli bi si želeti boljšega — je predočil našo tragedijo in razglasil v izklesani španščini in slovenski obliki temeljne ideje slovenstva v boju s komunizmom, medtem ko je argentinski govornik dr. Guido poudaril pomen naših izkušenj za ves svet, posebej še za Argentino. Z obema himnama in govorom je večer dobil prazničen okvir in v njem z odlično izvedbo odrske balade prinesel silen uspeh prizadevanjem (večer je bil vrh v vrsti drugih sredstev), da za 20. obletnico žrtev prodremo z našo bolečino, obtožbo in pravičnim bojem v svet, v njegovo zavest in vest. Nepravilno bi bilo zamočlati priznanje velikemu delu, ki ga je za ta cilj izvršil predsednik Zedinjene Slovenije Božidar Fink s sodelavci.

Obema tvorcema balade „Yo fui condena-

POGOVOR Z MILANOM KOMARJEM

Ob priliki izida njegove
knjige filozofskih esejev

POT IZ MRTVILA

Tine Debeljak

Univ. prof. dr. KOMARJA poznamo vsi iz njegovih esejev, ki jih je zadnja leta redno objavljaval v slovenščini po naših revijah in zbornikih, pa tudi kot požrtvovalnega predavatelja po naših domovih. Še bolj ga pa morda pozna argentinski filozofski svet kot znanega predavatelja na katoliški univerzi, pa tudi pisatelja njihovih znanstvenih revij. O vsem tem delu našega filozofa je podal lepo poročilo zadnji Zbornik-Koledar Svobodne Slovenije (za l. 1965, str. 290-3), kjer je tudi vsa bibliografija tovrstnega njegovega dela iz časa — emigracije. Toda Komarja je pisal že preje kot dijak, kot akademik in mladi doktor in v zborniku *Zimske pomoči* l. 1944 sem ga že lahko postavil med vidne kulturne delavce, menda najmlajšega med vsemi. Tedaj sem zvedel, da sva prav za prav „rojaka“; se pravi: njegov oče je prišel v Škofjo Loko s Primorske kot begunec po prvi svetovni vojni; sin se mu je rodil v Ljubljani, živel pa vso ljudsko šolsko mladost v Škofji Loki, kjer smo se srečavali, toda kdo od nas študentov se je zanimal za tedaj 18 let mlajšega „pokovca“. Ta je iz take „mušice“ zrastel v „komarja“, da njegovo „brenčanje“ z ugodjem poslušajo Argentinci in s ponosom njegovi rojaki.

Zdaj je izšla zbirka njegovih slovenskih esejev *POT IZ MRTVILA* (kot 58. knjiga SKA), v katerih bodo bralci v lepi literarni obliki dobili mnogo globokih misli in duhovnih vzpodbud. Za to priliko sem se obrnil na pisatelja — kot imamo že navado ob vsaki knjižni novosti — da se pogovoriva o poti, ki je vodila do zbirke. Naročniki bi radi vedeli, kdo je ta, ki je pisal in kako je rasel do nje. Zato sem ga prosil, naj mi izda skrivnost, *kdaj in kako se je začel zanimati za filozofijo.*

In začel je:

„Filozofija me je zanimala že v gimnaziji. V peti in šesti šoli smo na ljubljanski klasični gimnaziji izdajali tipkani mesečnik *Svit*, kjer smo se merili v prvih literarno-filozofskih polemikah. Prof. Ernest Tomec nas je navduševal za Tomaža Akvinskega, nam dajal Ušeničnikove spise in *Krekovo Socializem*. Še danes v zdomstvu hranim kot drag spomin to *Krekovo* knjigo, ki sem jo dobil od Tomca v četrti šoli. Med Tomčevimi mladci je bilo sploh v „modi“ študirati filozofijo. Janez Vodopivec, sedanji rimski monsignor, je predelal — če se prav spominjam — v peti šoli ves Ušeničnikov „Uvod v filozofijo“. K dijakom je prihajal predavat o filozofskih vprašanjih poleg Aleša Ušeničnika tudi univ. prof. prelat dr. Josip Turk. Izven katoliških vrst je pa na gimnaziji pobudil marsikatero filozofsko razmišljanje naš razrednik dr. Ferdo Kozak, levo usmerjeni svobodomislec in tedanji urednik *Sodobnosti*. Omenim naj še našega gimnazijskega profesorja filozofije, ideološko neopredeljenega Franca Gnjezdov, ki nas je s šolniško natančnostjo seznanjal s staro in novo filozofijo. Čitali smo stare čase, Katoliške obzornike in *Rimske katolike*. Naša generacija je bila v nasprotju s prejšnjo križarsko precej intelektualistično nadahnjena. Kot akademiki smo v Akademskem domu organizirali filozofski tečaj, ki ga je vodil že omenjeni dr. Janez Vodopivec, tedaj prefekt v Škofjih zavodih.“

obrazi in obzorja

„In po maturi?“

„Po maturi sem se vpisal na pravo. Stolico za čisto filozofijo je imel na ljubljanski univerzi dr. France Veber. Njegova predmetnostna teorija me ni mikala, ker je bila preveč opisna in premalo metafizična. Na pravni fakulteti je poučeval pravno filozofijo dr. Boris Furlan, bivši tržaški odvetnik, tudi levo usmerjeni svobodomislec, poznejši minister v jugoslovanski begunski vladi v Londonu. Njegova predavanja me niso kdo ve kaj prepričala. Pač pa me je zelo privlačevala osebnost ruskega profesorja Evgena Vasiljeviča Spektorskega; ta je učil sociologijo, ki pa je bila v bistvu socialna filozofija. Postala sva velika prijatelja. Spektorski je bil globoko veren pravoslavni kristjan in odločen spiritualist, velik občudovavec zapadne katoliške sholastike, ki ji je sicer odrekal značaj filozofije, ker je bilo po njegovem mnenju vse to le teologija. Spektorski me je navdušil za raziskavo spisov kranjskega državnoslovca, jurista in pravno-političnega filozofa Franca Alberta Pelzhoferja, Valva Pelzhoferjevega sodobnika in mecena Janeza Svetokriškega. Na Pelzhoferjeve spise nas je opozoril dr. Joža Glonar. Poslej sem več let zbiral material o Pelzhoferju, tudi v severnoitalijanskih knjižnicah. Pripravil sem dve razpravi o njem za ljubljanske revije, a zaradi vojnih razmer niso mogle iziti. Vojska mi je pobrala tudi s trudom nabrani material. Spektorski je v mladih letih veliko raziskoval prav Pelzhoferjevo dobo, ki je doba poznega baroka in nastajajočega razsvetljenstva. Dal mi je veliko dragocenih napotil in nasvetov. Ko sem dovršil pravne študije v Turinu, sem si za doktorsko tezo izbral temo „Pravična vojna pri Vitoriji in Suárezu“. Spet pravno-filozofska študija. V ljubljanskem Slovencu ste prinesli vi v Kulturnem obzorniku daljšo recenzijo te moje teze.

Po vsem tem je precej jasno, zakaj sem jo iz prava mahnil kar naravnost v filozofijo. V Turinu sem zahajal na novo ustanovljeno filozofsko fakulteto salezijanske univerze, kjer sem našel v osebi mladega dekana Sicilijanca Gemmelara, izvrstnega mentorja o sodobni filozofski problematiki. Naj omenim, da je tam predaval zgodovino filozofije globoki dr. Fran Walland, bivši ljubljanski salezijanski provincial. Iz turinske dobe naj omenim še tomista Carla Mazzantiniya, mediovalista Passerina d'Entrèvesa in avguština Guzza. Ko sem šel v Argentino, mi je prof. Mazzantini napisal toplo priporočilo. Čez lužo sem torej šel s tihim upanjem, da bom lahko nadaljeval s filozofijo. In to upanje se mi je izpolnilo, kakor vidite.“

„Toda, dovolite, da vas prekinem: govorite samo o šolanju, nič pa ne poveste, da ste v tem času tudi že sami pisali mnogo, pa ne samo filozofije, tudi — pesmi. Se ne spominjate, da sem vam tiskal v Domu in svetu neki prevod iz Villona, da sem tiskal v Slovencu in potem ponatisnil v Zimskem zborniku kleno oznako osebnosti prof. Tomca in da ste na Primorskem še pred odhodom v Argentino izdali dve brošurici filozofskih misli pod psevdonimom Dr. Kras, Pripombe, ki so se mi zdele tako tehtne, da sem jih tedaj v Svobodni Sloveniji primerjal z Mahničevimi?“

„Res je: tedaj sem se pečal tudi s pesništvom, časnikarstvom in glosiranjem dnevnih dogodkov. Bil sem urednik mladčevskih Mladih borec, pisal sem v Domoljuba, pozneje ko sem bil pri primorskih domobrancih, sem urejeval Goriški list. Pisal sem v Mentor, tudi v Svit. Balantič mi je nosil prve pesniške poizkuse v presojo. V Goriškem listu sem napisal studijo o Kosovelu. Naj izdam še to, da sem še tu v Argentini segal v poezijo. Meddobje je prineslo moje prevode iz grškega bizantinskega pesnika Pavla Silenciarija pod psevdonimom Antona Brezovnika. Tudi nekaj izvirnih pesmi Vsakdanje pesmi (pod psevdonimom). Sodeloval sem pri italijanskih listih v Italiji; tista dva zvezčiča Krasovih Pripomb iz prvega leta emigracije pa nista izšla v tisku, ampak sta bili litografirani brošurici o slovenskih aktualnih vprašanjih s filozofskim poudarkom. Tako je moja prva tiskana knjiga ta, ki je izšla te dni pri vas.“

„Dobro, gospod profesor. To izdajate zdaj, ko ste redni profesor na univerzi. Ali mi morete povedati, kako ste prišli do tega položaja?“

(Dalje na 6. strani)

do“ in izvajavcem prisrčne čestitke! Za izvedbo 4. julija v Slovenski hiši, ki bo krstna predstava v slovenščini, je pripravil režiser nekatere spremembe v uporabi vidnih in slušnih učinkov.

III. KULTURNI VEČER

RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU

Večer se je vršil v soboto, 19. 6. 1965. Začel ga je v imenu Zgodovinskega odseka g. dr. Tine Debeljak, ki je pozdravil prisotne poslušavce in predavatelja, kateremu je dal takoj besedo.

G. Marijan Marolt se je najprej zahvalil g. Marianu. Šušteršiču za izdelavo diapozitivov in g. Mihi Smersuju za posojeni diapozitiv in ravnanje z njim. V začetku predavanja je spregovoril nekaj besed o arheologiji kot znanosti in njenem pomenu pri Slovencih od začetka prejšnjega stoletja do danes. Omenil je deleže, ki so jih imeli v njej Dragotin Dežnan, vojvodinja Meklenburška, dr. Walter Schmid, dr. Vojeslav Mole, dr. Rajko Ložar in drugi, vse do sedanjih predstavnikov te vede akademika Srečka Brodarja, dr. Josipa Klemenca in dr. Josipa Korošca. Omenil je velike uspehe v njihovem delu zadnjih desetletij, tako Brodarjeve raziskave paleolitskih postaj, Koroščeve rezultate pri studiju staroslovenskih grobišč in Klemenčeve dosežke v najdbah in sestavi šempeterske nekropole.

Predavatelj je nato opisal vlogo Claudije Celeje in Šempetra v prvih stoletjih po Kr. zlasti s položajem, ki so ga imeli po okupaciji noriškega kraljestva Kelti, ki so ohranili v rimski upravi svoj dominantni položaj vse do gospodarskega propadanja teh krajev zaradi elementarnih nesreč in vojske z Markomani. Nadalje je povedal o veliki povodnji, ki jo je povzročila Savinja v l. 268, ki je tudi razrušila šempetersko nekropolo, in o delu, ki so ga opravili od l. 1952 dalje slovenski arheologi, ko so na bregu Savinje izkopali ostanke rimsko-keltske nekropole in sestavili sedanjo rekonstrukcijo.

Po kratkem odmoru je predavatelj ob skioptičnih slikah, ki so bile morda prepickle za osvetlitev vsega arhitektonskega in skulpturnega bogastva izkopanih in rekonstruiranih spomenikov, očrtal posamezne spomeniške kolose in povedal tudi svoje umetnostno-zgodovinsko mnenje o poznohelenistični rimski predelavi klasičnih antičnih snovi. Slednjič je izrazil domnevo, da spomenik Statucija Secundiana morda le ni samo produkt ubožnatega celjskega okraja ob nekdanji jantarski poti, ampak tudi nekega novega stilnega hotenja, oddaljujočega se od helenistične tradicije in napovedujočega nove stilne sestavine, ki jih noriški provincializem ni mogel več točneje izraziti, a je to ostalo prihranjeno starokrščanskemu idealizmu predvsem tam, kjer se je lahko kolikor toliko svobodno razvijal.

Potem, ko se je predsedujoči dr. Debeljak zahvalil predavatelju, je g. Boštjan Petriček pokazal gledavcem še serijo najnovejših barvstvih diapozitivov iz veličastnih proslav dvajsetletnice naše poti v svet, vršičih se dva tedna prej pred spomenikom San Martina in v tukajšnji katedrali, g. Miha Smersu pa je pokazal nekaj diapozitivov s svojega nedavnega obiska pri g. prof. dr. Ignaciju Lenčku v Aachenu, kar je vse navzoče navdušilo kot prijetno srečanje s prijateljem in sodelavcem.

Večer je trajal dve uri in pol in se zaključil z iskrenim aplavzom predavatelju.

(Nadaljevanje s 5. strani)

„Kako? Po etapah: najprej sem delal v steklarni, pri pečeh, kjer se topi steklo. Pozneje sem prišel k neki znanstveni založbi, od tam k advokatu. Med tem sem že začel poučevati. Najprej zastoj. Tudi pisal sem. Končno so me sprejeli med profesorje, me imenovali za protitularja, nato za titularja in od 1. 1963 za ordinarija. Kot tak sem prišel v svet filozofske fakultete. Imam stolico za zgodovino moderne filozofije. In seveda z njo zvezan seminar. Poleg tega imam predavanja za širše občinstvo v smislu francoske 'haute divulgation' in še postrani klasične jezike (zlasti grščino). O tem je več pisal Zbornik Slovenije.“

„In zdaj: Kako je nastala naša zbirka?“

„Prav iz težnje kakor moja imenovana splošna predavanja: iz želje po divulgaciji filozofije, to je za njeno aplikacijo na sprotna življenjska vprašanja, ki so za nas aktualno pereča in terjajo filozofske rešitve. Eseji predstavljajo enoto in celoto. Nastali so skoraj vsi iz osnovne zaskrbljenosti in skoraj v istem času. K že obelodanjenim sem napisal nekaj novih, toda tako, da se v načinu in smislu vjemajo s prejšnjimi. Hotel sem sicer napisati in dodati še dve večji študiji o alienaciji in reifikaciji, pa bi bili preobširni in bi rabili harmonijo celote. Hotel sem zbirki dati celo ta znanstveni naslov in sem jo kot tako celo naznanil v Zborniku, pa sem sprevidel, da bi ti dve vprašanji marksistične filozofske antropologije zahtevali drugačno obdelavo in bi motili esejistični značaj te zbirke.“

„Še to me zanima: kakšno je vaše sedanje delo na univerzi in predvsem to: kakšno filozofsko smer zastopate v svojem učenju?“

„Na katoliški univerzi v Buenos Airesu imam stolico za zgodovino moderne filozofije. Dali so mi jo, ker sem raziskoval nemški predkritični racionalizem. Zlasti Christiana Wolffa. Te raziskave so nekako nadaljevanje onih o Pelzhoferju. To je zamudno delo. A zelo zanimivo. Človek spoznava duha modernega racionalizma v njegovih virih. V bistvu se držim Tomaža Akvinskega. Ne pišem in ne predavam o njem, ker to ni moj predmet, a filozofsko živim iz njega. Vedno bolj sem prepričan, da je on učitelj za vse čase. Bila bi resnično velika škoda, če bi ta neizčrpna luč v današnjem katoliškem svetu morala obledeti. Vsak korak v mojih raziskavah moderne filozofije me potrjuje v tem.“

Poleg zgodovine racionalizma me privlači filozofija o človeku. V starih in novih avtorjih. Rad stikam po grški patristiki, bizantinski filozofiji in po sodobnih piscih, tudi marksističnih in neomarksističnih. Sledim Sartreju, Enzu Paciju, Adamu Schaffu, Ernstu Blochu itd. O tem mislim še pisati ne toliko strokovno kot esejistično.“

„In tako bo zorela — druga zbirka! Jo že vidim. Glavno je, da ste stopili na pot prve samostojne knjige, in pa to, da skušate nasbuditi iz mrtvila in nas postaviti na pot filozofičnega gledanja na svet in njega dnevne pojave. Rekli ste mi, da vam samim ta knjiga ni več pri srcu, kar pomeni, da ste preko nje in da greste nasproti novi... Pri ustvarjavih je vedno tako. Toda mi jo bomo brali z ljubeznijo in jo s ponosom postavili v svojo knjižnico. Slovenska kulturna akcija pa še celo kot pozitiven plod kulturnega ustvarjalnega napore med emigracijo. Jaz pa še posebej kot delo človeka, ki se je nekoč podil po istih ulicah tisočletnega mesta kot jaz v svoji mladosti...“

— Naš sodelavec dr. Martin Jevnikar je dne 24. aprila v Trstu v okviru Slovenskega kulturnega kluba predaval o literarni nagradi „Vstajenje“. Med drugim je izvajal: „...Leta 1962 so se v teh prostorih zbrali zastopniki raznih slovenskih kulturnih društev, kulturni delavci in ustvarjanci, da bi se pomenili o nadaljnjem delu in o tem, kako bi se dalo to delo bolj povezati, izpopolniti in izboljšati... Tako je prišlo potem tudi do ustanovitve tiskovnega instituta. Ta institut je takoj po ustanovitvi razpisal nagrado Vstajenje, ki se bo podeljevala za vsako veliko noč za najboljše leposlovno in znanstveno delo, ki je izšlo v prejšnjem letu. Znesek je sicer skromen — 50.000 lir —, toda ne gre za de-

nar, ampak za priznanje, za lepo besedo, saj vemo, da je priznanje boljša spodbuda k nadaljnemu delu kakor še tako velika vsota. In spodbuda je potrebna zlasti Slovincem izven Slovenije, ki ustvarjajo za majhen krog bravcev, ki ne morejo računati na denarne odškodnine za opravljeno delo in ki morajo dostikrat še sami prispevati, da lahko njihovo delo izide... Edini založbi izven Slovenije sta Goriška in Celovška Mohorjeva družba, da ne omenjam Slovenske kulturne akcije, ki je izmed vseh najdelavnejša. Razsodišče nagrade Vstajenje sestavljajo: Lev Detela, Martin Jevnikar, Franc Jeca, Anton Kacin in Rafko Vodeb. Ta komisija je za Veliko noč 1963 podelila nagrado pisatelju

Vinku Beličiču za zbirko črtic *Nova pesem* in *Jožetu Udovcu* iz Ljubljane za pesniško zbirko *Ogledalo sanj*. Obe deli se odlikujeta po najvišjih umetniških kvalitetah, po iskrenosti izpovedi in po aktualnosti... Za drugo nagrado se je sestalo razsodišče dne 24. marca 1964 in jo je prisodilo *Francetu Dolinarju* za njegova obsežna eseja o Slomšku in Grivcu ter za njegovo ostalo esejistično delo v Meddobju. Tretja nagrada je bila podeljena pisatelju *Rudi Jurčecu* za knjigo *Skoluči in sence* in je razsodišče v uradnem poročilu razložilo razloge...“

— Med knjižnimi novostmi v Ljubljani navajamo: izšla je nova pesniška zbirka Kajetana Koviča, *Ne bog ne žival* (izdala založba Obzorja, Maribor); Državna založba je izdala v prevodu Janeza Gradišnika delo ameriškega pisatelja Thomasa Wolfa, *Ob času in reki, I. in II. del*; ista založba je tudi izdala v prevodu Stanka Lebna Miguela de Cervantesa Saavedre delo Don Kihot, I. in II. del. Prevajavec je že pred trideset leti prvič izdal delo pri SM, tokrat je pa moral vnesti nekatere korekture; pri Mladinski knjigi je Vladimir Kralj izdal eseje *Dramaturški vademekum*; Ivan Minatti je pri Državni založbi izdal novo pesniško zbirko *Bolečina nedoživetega*. Vodilna ljubljanska revija *Sodobnost* je mogla pod novim uredništvom iziti s precejšnjo zamudo in so aprila izdali trojno številko novega letnika. Uredništvo pa je moralo na koncu pripisati: „Zaradi naglice, s katero je morala biti pripravljena trojna številka, se je v besedilo vtihotapilo več tiskovnih napak; sodelavci in bravce prosimo, naj to nevedčnost blagohotno oproste.“

— Najuspešnejši slovaški prevajavec slovenskih del je Vitazoslav Hečko. Leta 1961 je izdal prevod celotnega Prešerna pod naslovom *Strune ljubezni*. Pozneje je največ truda posvetil prevajanju slovenske dramatike. Zanimivo je, da so prevodi izhajali samo kot ciklostilne razmnoženine in so jih kupovale razne dramske skupine, ki so iskale primerno gradivo za uprizoritev tudi na podeželju. Izšla so skoraj vsa dela Pavla Golie za mladino, dalje Kreftovi Celjski grofje in Karikature, Torkarjeva Pisana žoga, Smoletova Antigona in Ingoličev Tajno društvo. Nobena slovenska drama pa še ni prišla na oder Narodnega gledališča v Bratislavi, kakor tudi Ljubljana še ni uprizorila nobenega slovaškega. Pred vojno so gimnazijci v Murški Soboti uprizorili Ivana Stodole Kralja Svetopolka, velik uspeh pa je imel Stane Sever, ko je v Ljubljanskem radiu igral glavno vlogo v igri Jana Sloveviča *Čez pet minut bo polnoč*.

kronika

— SMRT MONSIGNORJA JANEZA HLADNIKA je silno presunila vso slovensko skupnost ne samo v Argentini, ampak po vsem svetu. Vsi so povsod zrl nanj kot zgled najgloblje požrtvovalnosti in najčistejše ljubezni do slovenstva, prečiščenega z ideali vere, upanja in ljubezni. Poleg dušnega pastirstva se je poln talentov posvečal tudi pisanju in le prevelika zaposlenost je bila kriva, da nam ni ustvaril večjih del. Ko smo pri Slovenski kulturni akciji začeli, se nam je takoj pridružil, nas gmotno podpiral, prav iz srca pa se je veselil vseh uspehov in nam vedno dajal pogum in oporo. Slovenska kulturna skupnost ga bo vedno ohranila v najlepšem spominu. — Naj počiva v miru.

— ZLATOMAŠNIK P. BERNARD AMBROŽIČ OFM bo v daljni Avstraliji slavil pač najlepši jubilej, ko se bo spominjal poti, polne sadov in uspehov v petdesetletni službi Bogu in narodu. Oboje je tako povezal, da so vsa njegova dejanja kar prežeta z dokazi, kako so se na nas razlivali blagoslovi njegove duhovniške službe. Njegovi darovi so tolikšni, da jih je sopal na treh kontinentih in pri tem ni puščal ob strani nobene, tudi najmanjše slovenske potrebe ali nujnosti. Pri Slovenski kulturni akciji se zavedamo, koliko smo mu dolžni za žrtve in podpore, ki nam jih posveča v Avstraliji, pa vemo, da je to le del skrbi in ljubezni, ki jih posveča Slovencev po vsem svetu. Med najlepšimi stvaritvami pač zasluži največjo pohvalo njegova revija „Misi“, ki je z vsako številko tako živahna in pestra, kakor da bi se vsaka znova rodila. Ko se mu za vse zahvaljujemo, mu hkrati iz vsega srca izrekamo najlepše čestitke. — Ad multos annos!

JUBILEJNI DAR so nakazali: g. N. N., Chile, 20 dolarjev; č. g. dr. Rudolf Hanzelič, San Esteban, 2000 pesov; č. g. Anton Stanonik, Ramos Mejía, 2000 pesov.

MECENSKI DAR: g. N. N., Bs. Aires, 12.000 pesov (dvanajst mes. obrokov).

Za SKLAD GLASA so darovali: g. Marjan Sušteršič, Hurlingham, 1000 pesov; g. Albin Kočar, Morón, 100 pesov; g. N. N., Capital, 200 pesov; g. Marijan Loboda, Ramos Mejía, 140 pesov; g. Stanko Marinček, 40 pesov; č. g. Anton Škulj, Morón, 300 pesov; č. g. dr. Rudolf Hanzelič, San Esteban, 160 pesov; g. Mi-

lan Magister, Ramos Mejía, 50 pesov; g. Vinko Žitnik, Capital, 50 pesov; g. Franc Jager, La Plata, 100 pesov; gđc. N. N., San Luis, 200 pesov; g. Edi Škulj, 100 pesov. Vsem najlepša hvala!

— SENCA NAD ZBOROVANJEM PEN KLUBA. — Novica iz Beograda, da so aretirali in zaprli v ječo Mihajla Mihajlova, mladega jugoslovanskega znanstvenika in pisatelja, zaradi njegovih nedavnih člankov, proti katerim je protestirala Moskva, je bila sprejeta „s presenečenjem in nevoljo“, pravi 29 podpisnikov poslanice v Timesu, objavljene konec marca tega leta. Med podpisniki so W Anden, Hamish Hamilton, Iain Maitland, Anthony Harley, Julian Huxley, John Lehman, William Plomer, Laurens van der Post, Stephen Spender, C. V. Wedewood, Rebecca West, Angus Wilson, Woodrow Wyatt.

Med drugim pišejo: „Mnogo intelektualcev v naši deželi (t. j. Angliji) je z veseljem opazovalo progresivno demokratizacijo javnega življenja v Jugoslaviji v zadnjih letih. Širilo se je mnenje, da je jugoslovanski inteligenci spet dovoljeno prispevati in da dejansko prispeva svoj delež evropski kulturi. Bila bi nesreča, če bi ta obnovljena intelektualna vitalnost bila spet ohromljena v tesnem prisilnem jopiču ideologije.“

Pridružujejo se evropskim in ameriškim pisateljem v zahtevi, naj jugoslovanska vlada spremeni svoj krivični sklep. Mednarodna ustanova PEN kluba je imela za velik korak naprej odločitev, da bi letošnje poletno zborovanje članov bilo v Jugoslaviji. Zdaj pa je po poročilu Timesovega dunajskega dopisnika avstrijski PEN klub protestiral jugoslovanskemu klubu in izrazil začudenje in ogorčenje „ki meče motečo senco na bližajoče se zborovanje.“ (The bookseller, London, 27. marca 1965, št. 3092, str. 1571).

— Iz delovanja članov SKA: Založba Herder, Rim, je izdala drugo knjigo zbirke „Laicat et sainteté“ z naslovom „Sainteté et vie dans le siècle“ kjer sta med študijami tudi dve K. Vl. Truhlarja. Ista založba je tudi izdala francoski izvornik K. Vl. Truhlarja „Fuite du monde et conscience chrétienne d'aujourd'hui“. Prav tako je izšel španski prevod K. Vl. Truhlarja „Antinomias de la vida espiritual“ (Editorial „Razón y Fe“, Madrid), dalje je izšel holandski prevod K. Vl. Truhlarja: „Christusservaring“ (naslov nemškega originala „Christus - erfahrung“), založba Paul Brand, Hilversum - Antwerpen. Dne 27. junija je bila za dvajsetletnico zdomstva odkrita v Slovenski hiši spominska plošča,

delo kiparja Franceta Ahčina. 18. junija je bila krstna predstava v španščini *Jeločnik-Rozmanove* odrske balade „Obsojen sem bil“, v okviru proslav dvajsetletnice. Režiral je Nikolaj Jeločnik, sceno je izdelal Ivan Bukovec, glasbo je kompoziral Alojzij Geržinič, a glavno vlogo igral Frido Beznik. Junjska številka „Duh. življenja“ je objavila daljšo študijo Alojzija Geržiniča „Katoliška akcija v sodobnem svetu“. Ruda Jurčec pa je v isti številki objavil članek „France Balantič — visoka pesem ljubezni“, v julijski številki iste revije pa „Anton Korošec — domovina v ognju ljubezni“ (Ob 25-letnici njegove smrti).

IX. ZBIRKA NAŠIH KNJIŽNIH IZDAJ JE NAPOVEDANA IN TUDI PRIPRAVLJENA! — POTRUDITE SE ŠE VI IN NAM Z IZPOLNITVIJO SVOJIH POMOGAJTE IZPOLNITI NAŠE OBVEZNOSTI!

— Jean Paul Sartre je veljal dolgo za prvega, ki je odklonil Nobelovo nagrado. Toda sedaj so pariške Les Nouvelles litteraires objavile podatke, da je že Leon Tolstoj odklonil nagrado. Bernard Shaw je tudi dolgo razmišljal, ali bi nagrado prevzel, a je potem denar naklonil ustanovi v Londonu, ki se bori za poenostavljenje angleškega pravopisa. Lev N. Tolstoj je nagrado odklonil iz moralnih razlogov: denar rodi samo hudo zlo — vendar je bil glavni nagib, odklanjanje sleherne počastitve, dokler je bil živ. Da bi Tolstoj prejel nagrado, sta se zlasti trudila Artur Strindberg in Selma Lagerloef.

— Abu Simel je ležišče največjih egiptovskih umetnin in arheoloških spomenikov. Ko bodo dogradili jez pri Assuanu, bo voda za večno zalila izredne dragocenosti. Egiptovska vlada se je obrnila na ves svet, da bi zbrali sredstva za prevoz umetnin in zgraditev primernega muzeja. Mednarodno akcijo je v ta namen prevzela UNESCO. Po zaključku roka pa so objavili, da zbirka ni dosegla potrebne višine. Zato se je egiptovska vlada izrekla za nov predlog, kako priti do sredstev: iz muzeja v Kairu bi poslali na svetovno turnejo Tutankamonove zaklade. Prva razstava bi bila v pariškem muzeju Louvre.

OB SEDEMSTO LETNICI DANTE- JEVEGA ROJSTVA

priporočamo našo izdajo njegovega PEKLA v prevodu Tineta Debeljaka.

Ves svet slavi te mesece 700 letnico tega „najvišjega poeta“, kakor se je imenoval sam, in gleda v niem napovedovavca prave poti do miru na zemlji in blaženosti po smrti. Vsi narodi ga hočejo imeti v svojem jezku in uspelo prevajanje Dantejeve Božanske komedije smatrajo ponekod za enako delo izvirnemu ustvarjalnju, kakor npr. na Angleškem, kjer je prevajavec Henrik F. Cary prav zaradi tega prevoda zaslužil posmrtno mesto v Westminsteri opatiji, kamor pokopavajo samo kralje in največje angleške može iz narodnega in kulturnega dela. In Debeljakov prevod je bil označen kot uspel.

Kr. se ga trije barvasti lesorezi akad. slikarice Bare Remec. Cena: broširan 240 pesov.

Pripominjamo, da je Slovenska kulturna akcija sklenila izdati celotno Božansko komedijo in prevod VIC Tine Debeljak pripravlja za tatis.

— Neki až v Sodobnosti (apr. 1965) razpravlja o problemih ob podelitvah Prešernovih nagrad. Ker so nekateri začeli zagovarjati misli, da bi bilo treba nagrade podeljevati po vidikih: češ podprimo mladino, ali: podprimo tiste izven centrale in podobno, meni pisec, da so vse take „delitve na glavne in stranske nagrade v bistvu izraz precejšnje metodološke zadrege in nejasnosti. Tisto, kar je v umetnosti visoko in kvalitetno, ni odvisno od stranskih in glavnih nagradnih tirov, niti ne od starosti in od ugleda, marveč predvsem od dela, talenta in idejnih nazorov posamezne umetniške stvaritve. Potemtakem, če dobimo dela... na evropskem povprečju, nagradimo jih... Torej podprimo vse tiste, ki so sposobni premagati provincialne okvire anonimne povprečnosti. Če pa nam zmanjka denarja za Prešernove nagrade, ga najbrž ne bo težko najti... Samo pomislimo na razne športne fondе in nagrade, na visoka finančna sredstva v nekaterih uradih, podjetjih in projektantskih ateljejih, na milijone, ki jih zapravljamo na banketih in slavnostih. Samo enoletna bera s teh področij bo zadostovala deset ali dvajset let — za Prešernove nagrade.“

— Slovenska matica v Ljubljani je začela izdajati novo zbirko

Spomini in srečanja. Zbirka naj bi okrepila med bravci zanimanje za moderno literaturo. Kot prvi zvezek je izšel avtobiografski spis slikarja Vena Pilona „Na robu“. (SM 1965, str. 286). Poleg opisa življenjske poti umetnika, ki je veliko večino svojega ustvarjanja preživel v Parizu, krase knjigo tudi nekatere reprodukcije njegovih del, zlasti je mnogo risb. Konec 1964 je SM slavila stoletnico obstoja in je za to priliko izšel Zbornik razprav in člankov (SM, Ljubljana 1964, str. 446 in okoli 70 ilustracij). Uredil ga je France Bernik. Za jubilej pa je sedaj izšel še sešitek Bibliografija Slovenske matice (redil Jože Munda).

— Sodobnost (april, 1965) objavlja daljšo študijo Dušana Kermaynerja: Ko je pretlo razkovanje Slovenije in govori v njej o podrobnosti bojev za slovenske meje po prvi svetovni vojni. Zlasti govori o tem. „zakaj so bili slovenski člani Jugoslovanskega odbora v emigraciji na leto 1918 totalno nepripravljeni.“

— Ljubljanska opera je uprizorila Mozartovo *Così fan tutte*. Kritika je izvedbo zelo pohvalila in podčrtala dejstvo, da so Mozartova dela le redko na ljubljanskem odru. Dirigiral je Ciril Cvetko in je njegova zasluga, da je bilo delo stilno prignano do viška. Glavno vlogo je pel Rudolf Francl, ki ga v podajanju nikdo ni presegel; njegova kreacija je bila svojski dosežek v zgodovini ljubljanske opere. Marihorska opera pa je uprizorila Kozinovo opero *Ekvinokcij* in je tenorist Jože Kragelj ustvaril prodorno, dosedaj svojo najboljšo vlogo. Vlogo Nika je podajal Miro Gregorin, ki pa je le ponovil resnico, da Slovenci dosedaj še nimamo pevca zanjo. Scenograf in režiser je bil Emil Frelih.

— Jaroslav Kunc je leta 1954 izdal v Pragi Slovar sodobnih pisateljev v dveh knjigah. Leta 1956 je dodal še tretjo. Knjige so obsegale osnovne podatke in seznam vseh del čeških pisateljev od 1918 do 1945 in od 1945 do 1956. Zelo oširni so bili opisi značaja vsakega dela. Konec 1964 pa je založba češkoslovaški pisatelj izdala kot kolektivno delo pisateljskega instituta pri Češki akademiji znanosti in umetnosti novo delo: Slovar čeških pisateljev. Knjiga je pravi biografski leksikon pisateljev in podaja pregled vseh od prvih začetkov do konca 1963. Delo je pomembno, ker pri naša prave literarne portrete ustvarjavcev in podaja sodobno analizo posameznih del. Po zgledu Prage so se tudi slovaški pisa-

telji v Bratislavi odločili izdati Slovar slovaških pisateljev in mu bo pridružena bibliografija literarnih časopisov in revij.

— Češka pisateljska založba je izdala zbornik *Za in proti*. Delo obsega vse važnejše literarne in umetnostne kritike, ki so o čeških stvaritvah izšle v preteklem letu. Četrta knjiga nosi naslov 1964 in skuša biti čimobjl popolen pregled spisov in podatkov o tem, kako je kritika osvetljevala češko kulturno snovanje v preteklem letu.

— F. S. Finžgar je v svojih spominih „Leta mojega popotovanja“ zapisal tudi tole: „...Po shodu (v Škofji Loki l. 1918 - še pred koncem vojne) smo bili v gostilni pri Pepetu. Povedo mi že dokaj pozno, da hoče z mano nekdo govoriti. Šel sem v vežo... Tam je bil čokot kmet s hribov. Rekel je tole: „Dobro ste govorili. Toda na nekaj previdno pazite. Jaz sem bil več let v Ameriki in poznam ljudi. Takole je: „Le spravite vse Slovence k Srbom, nikar pa ne pod Srbe. To je moj svet.“ Kolikokrat sem mislil na njegove besede...“ (str. 218). In štirideset strani naprej piše: „...Ob koncu svetovne vojne (l. 1918) je prišla v Ljubljano četica srbskih vojakov. Res ne vem odkod. Ljubljanci so jih veselo sprejeli... V Zvezdi sem domov grede došel srbskega podčastnika, ki je ogledoval Ljubljano. Pridružil sem se mu in radovednemu razlagal: To je Zvezda, to Kazina, deželni dvorec, itd. Tako sva prišla na Graben do veliko šole. „To je naša lepa slovenska ljudska šola.“ Vojak jo je gledal, pomolčal, pa rekel: „Da, odslej se bo v tej šoli učilo le po srbsko in pisalo le s cirilico...“

KNJIGE NAŠE ZALOŽBE spadajo gotovo med uspele sadove slovenske beletristike. Kritika jim je priznala veliko vrednost, pri tem pa spet in spet izražala začudenje nad tem, da skupina intelektualcev v Buenos Airesu zmore tolikšen napor. To nam zatrjujejo tudi poročila iz domovine, kjer vedo vedno več o našem delu in nas prosijo, da vzdržimo. Toda za naš napredek je potrebna liubezen vseh in vseh sodelovanje! Najbolj preprost način vsega tega je: kdor še ni, naj postane naš NAROČNIK, kdor pa izbira sodobne knjige, naj se zaveda, da so knjige naše založbe NAJCENEJŠE. — Zahtevajte cenik in pogoje naročila!